

1. Калініченко О.О. Перспективи соціальної сфери / О.О. Калініченко // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції. [«Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи»], (Житомир, 17–18 травня 2014). – Житомир: вид-во ЖФ КІБІТ, 2014. – С. 59–60.

УДК 316.3:330

аспірант,
ДУ «Інститут економіки
природокористування та
сталого розвитку НАН України»
Калініченко О.О.

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Соціальна сфера – комплекс галузей, що забезпечують зростання рівня споживання та вдосконалення благ. Розширення асортименту життєвих благ, які входять до фонду споживання і задовольняють зростаючі потреби людини — учасника суспільного виробництва, — забезпечує саме розвиток соціально орієнтованих галузей народногосподарського комплексу. Послуги в цьому процесі виконують, як правило, роль фактора, який забезпечує відтворення кадрового потенціалу.

Функції соціальної сфери полягають в тому, що завдяки діяльності створюється комплекс життєвих благ, необхідних для нормального розширеного відтворення кадрового потенціалу **завдяки** закладам і підприємствам цього комплексу, які забезпечують підвищення рівня життя населення.

Вступ України на шлях формування економіки знань потребує подальшого розвитку соціальної сфери, вдосконалення планування та прогнозування її показників, посилення їх впливу на підвищення ефективності виробництва та якості робіт. Кожне нове суспільство породжує нові надії. Культура, освіта дають людині можливості в реалізації своїх особистих прагнень, при виборі професії; визначенні характеру дозвілля, стилю особистого життя. І в цьому важлива роль належить соціальній сфері, яку можна розглядати і в перспективі як феномен життєдіяльності сучасного суспільства. Соціальна сфера передбачає тісний зв'язок людини та культури, освіти, науки, мистецтва, щоб задовольнити її потреби в гармонії з інтересами свого народу, всього цивілізаційного світу.

Пошуку нових підходів до теоретичних і практичних аспектів планування та прогнозування соціального розвитку значну увагу науковці приділяли ще в 60-70-х роках минулого століття. Це знайшло відображення в працях Б.Брагінського, В.Важенина, А.Величко, О.Гаврилюка, В.Гейця, А.Гриценка, Н.Іванової, В.Кудряшова, В.Куценко, Д.Львова, В.Немчинова, В. Новожилова, Л. Федулова та інших.

Однак це не означає, що соціальне планування охоплювало всі аспекти суспільного розвитку. В умовах, коли перед Україною постали питання євроінтеграції, вступу до Світової організації торгівлі, гостроти набула проблема соціального планування, а саме соціального розвитку, усіх соціальних процесів і явищ. Навіть в умовах ринкової економіки планування розвитку соціальної сфери відіграє важливу роль. Соціальне планування – це один з важливих компонентів наукового управління суспільством.

Соціальна сфера, як свідчить світовий досвід, є передумовою подальшого економічного зростання, підвищення добробуту населення та забезпечення стабільності в країні. Розвиток соціальної сфери сприяє розв'язанню таких соціальних завдань, як формування гармонійно розвиненої особистості, ліквідація культурно-побутових розбіжностей між містом і селом, між соціальними групами населення і районами країни. Соціальна сфера повертає суспільству науковий потенціал [4., с. 82]. Це єдиний соціальний інститут, завдяки якому реалізуються, розвиваються, збагачуються наукові знання. Розвиток соціальної сфери бере участь у відтворенні головної продуктивної сили суспільства — людини, і тим самим активно впливає на створення сукупного продукту, та визначає темпи соціально-економічного прогресу.

Завдяки науково-технічному прогресу на ринку послуг відбуваються структурні зрушення на користь тих видів, які зумовлені розвитком комп'ютеризації, інформаційних технологій, нових засобів комунікацій. Піднесенню ринку послуг сприятимуть структурні зрушення, що відбуватимуться у промисловості, сільському господарстві, фінансово-банківській системі. В перспективі перевага надаватиметься платним послугам. Проте в умовах економічної кризи не було створено еквівалентних каналів задоволення базових соціальних потреб. А відтак, платні послуги не набули масового характеру. Підвищення тарифів на платні послуги призвело до скорочення їх споживання у натуральному вигляді.

Основними цілями і завданнями стратегічного планування розвитку соціальної сфери є забезпечення зростання життєвого рівня населення, зниження соціальної нерівності та соціальної однорідності.

Нині безкоштовні послуги освіти, охорони здоров'я, ані за обсягом, ані за якістю не задовольняють потреби населення. Раніше споживання безкоштовних послуг збільшувало сімейний бюджет майже на 15%. Через відставання розвитку соціальної сфери від реальних потреб тривалий час значна частина послуг перебували в тіньовому секторі (діагностика, лікування репетиторство, тощо). Намагання відновити хоча б на мінімальному рівні споживчий стандарт послуг стане основою для розширення у цій сфері тіньової економіки та скорочення доходів бюджету [3., с. 682].

На сьогодні скажімо, ринок медичних послуг (платних) представлений всіма видами. Проте купівельна спроможність населення низька, а тому скорочується рівень споживання і цих послуг. Як наслідок, кількість задованих хвороб лише за останні 5 років збільшилась на 35% [6, с. 682]. А от споживання послуг елітних медичних клінік, оздоровчих салонів, тренувальних залів, збільшилось і стало престижним серед населення з високим рівнем

доходів. Тому в перспективі гострою є проблема не лише поліпшення медичного обслуговування, а й формування здорового способу життя, зокрема серед дітей, підлітків та молоді.

Підвищення масштабів, наприклад, житлового будівництва сприятиме впровадженню кредитної системи, розширенню доступності іпотечного кредитування, забезпеченню зростання доходів населення більш високими темпами, аніж цін на житло та інше. Нині лише найбільш забезпеченні верстви населення можуть купити собі житло, решта ж фактично не може розраховувати на поліпшення своїх житлових умов. Саме недоступність кредитних ресурсів для фінансування нового будівництва чи придбання житла основною кількістю населення на вторинному ринку зумовлює майже застійний стан.

В умовах відставання масштабів зростання доходів населення від темпів підвищення вартості житла відбувається скорочення будівництва і, як наслідок, – криза однієї з найважливіших сфер економіки. Якщо ж масштаби житлового будівництва будуть зростати, а доходи населення залишаться низькими, то придбання житла більшістю громадян які перебувають на квартирній черзі стає малоімовірним.

Розробка стратегічного соціального вектора розвитку України та її регіонів передбачає реалізацію комплексного підходу, піднесення усіх ланок, використання з цією метою відповідної методології і методів прогнозування показників перспективного соціального розвитку для забезпечення системою кількісних і якісних показників, які б охоплювали усі аспекти розвитку соціальної сфери.

При розробці перспектив соціального розвитку необхідно враховувати наступні фактори:

- транспортно-географічне положення (природно-кліматичні умови, соціально-історичні особливості, характер розселення, рівень економічного розвитку);

- фактори, що впливають на поточний соціально-економічний стан (тенденції до стійкого соціального розвитку, рівень зовнішньоекономічних і регіональних зв'язків, хід та результати соціальних реформ, фінансово-бюджетний стан України та її регіонів);

- фактори, що враховують оцінку передумов і потенційних можливостей соціального розвитку України та її регіонів (природно-рекреаційний потенціал, соціальний потенціал, розвиток регіону, демографічну ситуацію, конкурентоспроможність соціальної сфери в цілому так і окремих ланок).

Перелічені заходи є передумовою для концентрації бюджетних асигнувань у напрямі соціального захисту населення та розвитку соціальної сфери. У цьому контексті особливо важливим пріоритетом має стати реформування системи оплати праці. Ці та інші заходи стануть основою зростання платоспроможного попиту жителів, у тому числі на відповідні послуги, сформуєть потребу держави та недержавних установ, у підготовці нових та перепідготовці існуючих фахівців. .

Отже, основне значення соціальної сфери полягає в тому, що весь комплекс її галузей забезпечує зростання рівня споживання та вдосконалення його структури. Послуги в цьому процесі виконують, як правило, роль фактора, який забезпечує відтворення робочої сили.

Зростання соціально-економічного значення послуг соціальної сфери обумовлюється перш за все глибокою трансформацією характеру самої праці, її інтелектуалізацією. Природно, переважання творчих начал у будь-якому виді трудової діяльності об'єктивно визначають необхідність оволодіння людиною глибокими та всебічними знаннями, не тільки безпосередньо пов'язаними з її професійною діяльністю. Розвиток соціальної сфери сприяє розв'язанню соціальних завдань, як формування гармонійно розвиненої особистості, ліквідація культурно-побутових розбіжностей між містом і селом, між соціальними групами населення і районами країни. Характер, зміст і напрями розвитку соціальної сфери підпорядковані потребам розвитку як матеріального виробництва, так і не матеріального. Вона не тільки бере участь у відтворенні головної продуктивної сили суспільства — людини і тим самим активно впливає на створення сукупного продукту, а й визначає самі темпи соціально-економічного прогресу.

Список використаної літератури

1. Геєць В.М. Суспільство, держава економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Геєць. – К.: НАН України, Інститут економіки та прогнозування, НАН України. – 2009. – 864 с.
2. Геєць В.М. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В.М. Геєць // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 4-20.
3. Куценко В.І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В.І. Куценко, В.П. Удовиченко. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. – 656 с.
4. Куценко В.І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): [монографія] / В.І. Куценко; за наук. ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України. Б.М. Данилишина.; РВПС України НАН України. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. – 818 с.
5. Соціогуманітарний простір і розвиток продуктивних сил України: методологічні аспекти визначення взаємодії: [монографія] / наук. ред. М.А. Хвесик; НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2009 92 с.